

Pe lângă cele general cunoscute în dialectul ştokavian-ekavian, Pavle Ivić a stabilit reflexe noi ale iatului în graiul muntenegrenilor şi anume *ei* şi *i*. Deosebit de aceasta, noi am constatat la Cralovaţ, pronunţarea lui *ě* ca *ē*, semn prin care notăm o vocală centrală, cu nuanţă anterioară¹, între *ā* şi *ē* din sistemul fonetic al limbii române. Am întâlnit această rostire în cuvintele: *Bēlić*, *blēd* „palid“, *lēv* „stîng“, *plēva* „pleavă“, *sēča* „măcel“.²

Vocala *o* este diftongată în următoarele cazuri: *boug*, lit. *bog* „Dumnezeu“, *koundir*, lit. *kondir* „clondir“, *koundak*, lit. *kondak* „haină scurtă“, *poūd*, lit. *pod* „podea“; cf. şi *kouřila*, lit. *kupila* „cumpărată“.

Poate fi relevat caracterul silabic al lichidei *r* în cuvinte ca: *trsti*, lit. *trestī* „a scutura“, *vrtenska*, lit. *vretenka* „roata morii“, *krlatica*, lit. *krilatica* „zmeu“, *vrtence*, lit. *vretence* „virtelniţă“, *krsiti*, lit. *kresiti* „a stropi“. În schimb, ea este urmată de o vocală în cuvintele ca: *grek*, lit. *grk* „grec“, *gromi*, lit. *grmi* „tună“, *krestiti*, lit. *krstiti* „a boteza“.

În privinţa consoanelor, se constată confundarea lui *ć* cu *č* (şi invers), — fenomen cunoscut şi în alte graiuri din Banat³. Faţă de sonorele *d* şi *dž* şi surdele *č* şi *ć* din limba literară, în graiul muntenegrenilor constatăm la sfîrşitul cuvintelor pronunţarea unui: *i čekī*, lit. *čekić* „ciocan“, *trubaī*, lit. *trubač* „gornist“, *haikaī*, lit. *haikač* „gonaci“; *smeī* lit. *smeđ* „brunet“, „castaniu“, *riī*, lit. *riđ* „murg“, *smuī*, lit. *smuđ* „şalău“, *japunje* lit. *japundže* „giubea“, „surtuc“ *sereja*, lit. *seređa* „ferigea“.

În mod obişnuit *j* se transformă în semivocală *i*: *divojka*, lit. *devojka* „fată“, *visiī*, lit. *viši* „mai sus“, *vučiī*, lit. *vučiji* „al lupului“, *mečiī*, lit. *mečiji* „al ursului“.

Consoana surdă *h*, la începutul cuvîntului, s-a pierdut în mod obişnuit, deşi nu întotdeauna: (*h*)*leb* „pîine“, (*h*)*rana* „frig“, (*h*)*rana* „hrană“, (*h*)*artija* „hîrtie“, (*h*)*unka* „movilă“; în schimb, la sfîrşitul cuvîntului *h* s-a transformat în *v*: *kožuv* „cojoc“, *trbu* „burtă“, *prav* „praf“, *vrv* „vîrf“. Consoana *v* este eliminată în genere în grupurile *kv* şi *gv*: *vreska*, lit. *breskva* „piersic“, *kočka*, lit. *kvočka* „cloşcă“, *kaki* lit. *kakvi* „ce fel“, *gozden*, lit. *gvozden* „de fier“, *krga*, lit. *kvrga* „nod“ etc.

În grupul consonantic *ps*, ultima consoană s-a transformat în *c*: *pceto*, lit. *pseto* „cîine“, *pcina*, lit. *psina* „dulău“, *pcogonja*, lit. *psogonja* „rătăcitor“, *pcujem*, lit. *psujem* „înjur“. De menţionat că această trăsătură este specifică graiurilor vorbite în regiunea Kosovo-Metohija.

Un fenomen frecvent în graiul muntenegrenilor este metateza: *gabrn*, lit. *bagren* „salcîm“, *svabda*, lit. *svadba* „nuntă“, *počmen*, lit. *počnem* „încep“ etc.

O trăsătură fonetică marcantă în graiul muntenegrenilor se întâlneşte în cuvintele *lojza*, lit. *loza* „viţă de vie“, *grojze*, lit. *grozde* „struguri“, *klayze*,

¹ Ivan Popovic, *Istorija srpskohrvatskog jezika* (Istoria limbii sîrbocroate), Novi-Sad, 1955, p. 77, îl notează ca *ə*.

² Constatarea mi-a fost confirmată şi de Jiva Popovici, vezi p. 1 nota 5.

³ Č. Čonka, *O nekim osobenostima srpskog govora u srednjem severu delu rumunskog Banata* (Despre unele particularităţi ale limbii sîrbeşti din partea de mijloc a Banatului românesc de nord) în „Novi-Život“ 1959, p. 102; P. Ivić, *Die serbokroatischen...* p. 237, existenţa lui dialecto-ogul iugoslav o atribuie influenţei limbii române.